

MIHAI DUNEA

CAUZELE SPECIALE
DE NEPEDEPSIRE

ȘI

CAUZELE SPECIALE
DE REDUCERE A PEDEPSEI

Editura
Stamangiu

CUPRINS

CAPITOLUL I. GENERALITĂȚI PRIVIND REACȚIA DE APĂRARE SOCIALĂ PRIN INTERMEDIUL SANȚIUNILOR INCIDENTE ÎN DREPTUL PENAL	1
I.1. Privire de ansamblu asupra sancțiunilor operante în sfera dreptului penal	1
I.1.1. Cadrul general al sancțiunilor reglementate în materia dreptului penal substanțial	1
I.1.2. Sancțiuni în dreptul penal	2
I.1.2.1. Sancțiuni prezentând caracter administrativ, reglementate de normele penale	2
I.1.2.2. Alte sancțiuni incidente în dreptul penal, care nu sunt sancțiuni de drept penal	8
I.1.3. Sancțiuni de drept penal	13
I.1.3.A. Măsurile educative	13
I.1.3.B. Măsurile de siguranță	17
I.2. Generalități privind sancțiunea penală propriu-zisă: pedeapsa	18
I.3. Analiza receptării în doctrina juridico-penală a principalelor teorii referitoare la fundamentul dreptului de a pedepsi, în relație cu esența noțiunii de impunitate	21
I.3.1. Fundamentarea pedepsei în ideea de retribuție (teoriile absolute)	23
I.3.2. Fundamentarea pedepsei în ideea de utilitate (teoriile relative)	25
I.3.3. Fundamentarea pedepsei în teoriile eclecticice (sistemul mixt)	27
I.3.4. Concluzii intermediare	29
CAPITOLUL AL II-LEA. CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND ANSAMBLUL CAUZELOR APLICABILE ASUPRA INSTITUȚIILOR FUNDAMENTALE DE DREPT PENAL	31
II.1. Cadrul general de referință	31
II.2. Cauzele care exclud infracțiunea	31
II.3. Cauzele care înlătură răspunderea penală	44
II.4. Cauzele de nepedepsire (de impunitate)	50
II.5. Cauzele de reducere (atenuare) a pedepsei	58
CAPITOLUL AL III-LEA. CAUZELE DE NEPEDEPSIRE	60
III.1. Categoriile de cauze de nepedepsire	60
III.1.1. Criterii de clasificare a cauzelor de nepedepsire	60
III.1.2. Clasificarea cauzelor de nepedepsire după criteriul normelor care le consacră și după sfera lor de cuprindere	60
III.1.3. Clasificarea cauzelor de nepedepsire după criteriul sediului normativ	61
III.1.4. Clasificarea cauzelor de nepedepsire după criteriul perioadei de timp	61
III.1.5. Clasificarea cauzelor de nepedepsire după criteriul caracterului obiectiv sau subiectiv de răsfrângere al efectului produs de acestea	63
III.1.6. Clasificarea cauzelor de nepedepsire după criteriul abstract care le justifică	66
III.1.7. Clasificarea cauzelor de nepedepsire după criteriul formal exprimat care le condiționează efectiv existența	67
III.2. Evoluția conceptului de impunitate și configurația juridică a instituției nepedepsirii, de-a lungul timpului, în spațiul autohton	72

III.2.1. Reflecții asupra configurației conceptului de impunitate în raport cu cele mai vechi manifestări istoric documentate de organizare socială juridic fortificată înregistrate în spațiul autohton _____	72
III.2.1.1. Potențiale expresii ale impunității în perioada istorică anterioară guvernării romane a Daciei _____	74
III.2.1.2. Expresii ale impunității în perioada istorică din timpul guvernării romane a Daciei _____	79
III.2.2. Expresii ale impunității în vechiul drept românesc _____	86
III.2.2.1. Impunitatea în vechiul drept românesc nescris _____	88
III.2.2.2. Impunitatea în vechiul drept românesc scris _____	93
III.2.3. Expresii și configurații ale conceptului de impunitate în legislația și doctrina penală românească modernă _____	106
III.2.3.1. Expresii ale instituției impunității în lumina Codului penal român de la 1864 _____	107
III.2.3.2. Expresii ale instituției impunității în lumina Codului penal român de la 1936 _____	114
III.2.4. Concluzii intermediare desprinse din analiza evoluției istorice a instituției impunității în spațiul autohton _____	120
III.3. Analiza particulară a cauzelor de nepedepsire prevăzute de legislația penală contemporană a României, cuprinse în Codul penal de la 1968, în legile speciale și în Codul penal din 2009 _____	121
III.3.1. Cadru analizei _____	121
III.3.2. Cauze de impunitate pasive (stative) condiționate de verificarea unei anumite calități determinate, inerente unei anumite persoane _____	122
III.3.2.1. Cauze de impunitate pasive (stative) condiționate de verificarea calității corelative de soț, rudă apropiată sau membru de familie, existentă între infractor și o anumite persoană _____	122
III.3.2.2. Cauze de impunitate pasive (stative) condiționate de verificarea altor calități decât acelea decurgând din sfera raporturilor vieții private, intime și de familie a unei persoane _____	226
III.3.3. Cauze de impunitate pasive (stative) condiționate de verificarea unei anumite stări, situații ori împrejurări obiective, anume determinate de lege _____	259
III.3.4. Cauze de impunitate active (dinamice) determinate de adoptarea, de către infractor, a unei conduite determinate la un moment anterior consumării faptei _____	278
III.3.5. Cauze de impunitate active (dinamice) determinate de adoptarea de către infractor a unei conduite postdelictuale determinate _____	303
III.3.5.1. Cauze de nepedepsire postdelictuale bazate pe delatțiuni _____	304
III.3.5.1.A. Cauze de nepedepsire determinate de adoptarea unui comportament postdelictual delatțional anterior momentului descoperirii faptei _____	312
III.3.5.1.B. Cauze speciale de nepedepsire condiționate de efectuarea denunțului anterior momentului sesizării organelor judiciare _____	315
III.3.5.1.C. Cauze speciale de nepedepsire condiționate de efectuarea denunțului anterior momentului începerii urmăririi penale (cerință stipulată în Codul penal de la 1968), respectiv anterior momentului punerii în mișcare a acțiunii penale (cerință stipulată în noul Cod penal) _____	318
III.3.5.1.D. Cauze speciale de nepedepsire necondiționate de efectuarea denunțului până la o anumită dată anume indicată prin lege _____	322

III.3.5.2. Cauze de nepedepsire postdelictuale bazate pe o retractare, predare a unor bunuri sau reparare _____	325
III.3.5.3. Cauze de nepedepsire postdelictuale atrase de colaborarea activă a infractorului cu organele judiciare, în realizarea unor scopuri preventive care țin de dimensiunea utilitară a actului de justiție _____	330
III.3.5.4. Cauze de nepedepsire postdelictuale bazate pe alte variate conduite solicitate infractorului, de regulă, în avantajul persoanei vătămate _____	334
CAPITOLUL AL IV-LEA. CAUZELE SPECIALE DE REDUCERE A PEDEPSEI _____	337
IV.1. Criterii de clasificare a cauzelor de reducere a pedepsei _____	337
IV.2. Evoluția conceptului de reducere, atenuare a pedepsei și configurația juridică a instituției juridico-penale astfel conturate de-a lungul timpului în spațiul autohton _____	339
IV.2.1. Reflecții asupra configurației conceptului de atenuare a pedepsei în raport cu cele mai vechi manifestări istoric documentate de organizare socială juridic fortificată înregistrate în spațiul autohton _____	339
IV.2.1.1. Potențiale expresii ale atitudinii de reducere a pedepsei în perioada istorică anterioară guvernării romane a Daciei _____	340
IV.2.1.2. Potențiale expresii ale reducerii pedepsei în perioada istorică de guvernare romană a Daciei _____	344
IV.2.2. Cauzele de reducere a pedepsei în vechiul drept românesc _____	353
IV.2.3. Cauzele de reducere a pedepsei în spațiul juridico-penal român potrivit codificărilor penale moderne _____	371
IV.2.3.A. Cauzele de reducere a pedepsei în perioada Codului penal român din 1864 _____	372
IV.2.3.B. Cauzele de reducere a pedepsei în perioada Codului penal român din 1936 _____	390
IV.2.4. Scurte concluzii intermediare _____	407
IV.3. Analiza particulară a cauzelor de reducere a pedepsei prevăzute de Codul penal de la 1968, de legile speciale și de Codul penal din 2009 _____	407
IV.3.1. Cauze pasive (statice) de reducere (atenuare, diminuare) a pedepsei _____	407
IV.3.1.A. Cauze de reducere a pedepsei pasive (statice) reglementate în considerarea calității unei persoane _____	408
IV.3.1.B. Cauze de reducere a pedepsei pasive (statice) reglementate în considerarea unor situații obiective _____	411
IV.3.1.C. Cauze de atenuare a pedepsei pasive (statice) reglementate în considerarea formei de vinovății _____	418
IV.3.2. Cauze active (dinamice) de reducere (atenuare, diminuare) a pedepsei _____	430
IV.3.2.A. Cauze de reducere a pedepsei active (dinamice) bazate pe o conduită postdelictuală constând în delatțiune _____	430
IV.3.2.B. Cauze de reducere a pedepsei active (dinamice) bazate pe o conduită postdelictuală de retractare ori reparare _____	436
IV.3.2.C. Cauze de reducere a pedepsei active (dinamice) bazate pe o conduită postdelictuală de colaborarea activă cu autoritățile _____	442

CAPITOLUL AL V-LEA. SCURTĂ INTROSPECȚIE EXEMPLIFICATIVĂ PRIVIND UNELE ASPECTE DE DREPT COMPARAT ÎN MATERIA CAUZELOR DE NEPEDEPSIRE ȘI A CELOR DE REDUCERE A PEDEPSEI	449
V.1. Cadrul expunerii	449
V.2. Situația sancționării în cazul trecerii la acte de executare fără a se consuma infracțiunea: ipoteza diversificării de pedeapsă în caz de tentativă relevantă penal (tentativa – potențială cauză de atenuare)	450
V.3. Cauze de nepedepsire și/sau de reducere a pedepsei (<i>lato sensu</i>) construite în considerarea determinării infractorului la o conduită pozitivă anteconsumatorie (o evitare a realizării formei tipice, consumate, a infracțiunii ce a început a fi executată)	455
V.3.1. Cauzele generale de impunitate (ori de atenuare a pedepsei) specifice tentativei	455
V.3.2. Unele cauze speciale de nepedepsire și de reducere a pedepsei (<i>lato sensu</i>)	460
V.4. Cauze legate de o anumită calitate a unei persoane, de o stare sau situație caracterizantă a acestora	461
V.4.1. Starea de minoritate	461
V.4.2. Situația tinerilor majori	472
V.4.3. Alte cauze întemeiate pe criteriul existenței unei anumite calități individuale	472
V.4.3.a. Starea de responsabilitate diminuată	473
V.4.3.b. Calitatea unei persoane în cadrul raporturilor de familie sau rudenie	474
V.4.3.c. Calitatea de victimă a unei infracțiuni	477
V.4.3.d. Calități conferite unei persoane în virtutea unei anumite vârste pe care o are, ca dispoziție specială de cadrul ordinar al minorității	478
V.4.3.e. Calitatea conferită unei persoane în cadrul anumitor raporturi patrimoniale	478
V.4.3.f. Calitatea conferită unei persoane prin poziția secundară de pe care își aduce contribuția la săvârșirea unei infracțiuni	478
V.4.3.g. Calitatea socio-profesională aparte	479
V.4.3.h. Calitate în care apare o persoană într-o procedură judiciară	479
V.5. Cauze bazate pe o anumită conduită expres solicitată, de regulă postdelictuală, de colaborare activă cu autoritățile (prin încunoștințarea acestora asupra săvârșirii infracțiunii și/sau asistarea acestora în vederea identificării altor infractori, a relevării locației acestora, a preluării lor în custodia autorităților și – în general – a tragerii lor la răspundere penală, sau a prevenirii comiterii pe viitor a altor fapte ilicite din punct de vedere penal) sau de reparare, restituire ori desdăunare	480
V.6. Concluzii intermediare	486
CONCLUZII	488
BIBLIOGRAFIE	498